

етапу розвитку вітчизняної економіки і конкретні умови проведення трансформаційних перетворень. Внаслідок цього виникає відповідна реакція суб'єктів ринку: зниження ділової активності, зростання неплатоспроможності підприємств і посилення інших кризових явищ. У зв'язку з цим є актуальним посилення впливу держави на інвестиційні процеси, при цьому необхідно враховувати особливості стану економічної системи в Україні в порівнянні з іншими країнами світу.

### **Література**

1. Яценко А. В. Формування інвестиційної політики зі стратегічних позицій розвитку України / А. В. Яценко // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 8. — С. 12–17.
2. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» від 12 січня 2015 року. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Світлана Ковалівська, експерт з інвестиційної політики та регіонального розвитку «Три кити нової інвестиційної політики». Інститут суспільно-економічних досліджень. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ises.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/tri-kiti-novoyi-investitsiinoi-politiki>

УДК 336.225.6:332.822.1

**Богдан БІЛАН\***

### **ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА ДИФЕРЕНЦІАЦІЮ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ**

**Анотація:** Розглянуто один із концептуальних підходів до зменшення рівня диференціації доходів населення через призму соціально ефективного оподаткування.

Оподаткування виступає важливим інструментом державної економічної політики, який забезпечує акумулювання коштів у бюджеті, що дозволяє державі виконувати взаємопов'язані еко-

---

\* **БІЛАН Богдан Миколайович** — аспірант кафедри макроекономіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, [bmbilan@gmail.com](mailto:bmbilan@gmail.com)

номічні та соціальні функції. Оподаткування є дієвим інструментом не лише для регулювання національного господарювання, а й соціальних процесів, зокрема диференціації доходів і рівня життя населення. Державна підтримка високого рівня людського розвитку та достатку населення відкриває шлях для розвитку економіки та підвищення рівня конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Важливу роль у процесі розвитку людського потенціалу країни відіграють доходи, які отримує населення. Доходи населення — це всі матеріальні та нематеріальні блага, які отримують люди, необхідні для підтримання їхнього фізичного, морального, економічного та інтелектуального стану [1, с. 123–125].

Впровадзовж усієї історії розвитку як економіки, так і держави в цілому, населення поділялось на прошарки, в тому числі, відповідно до розмірів доходу. Диференціація доходів населення — нерівномірний розподіл персональних доходів і доходів домогосподарств між різними суб'єктами економіки регіону, країни тощо [2].

Варто зазначити, що наявність диференціації доходів є виправданим, адже така ситуація дозволяє прискорити розвиток економіки, призводить до наявності конкуренції та необхідності підвищувати рівень професіоналізму задля отримання більшої кількості благ. У той же час, повна відсутність диференціації доходів може призвести до поступового зниження темпів розвитку економіки, адже населення не буде зацікавлене у підвищенні рівня свого розвитку та ефективності праці.

При цьому, рівень диференціації доходів не повинен бути надто високим, адже така ситуація неминуче призведе до негативних наслідків, таких як: уповільнення темпів розвитку економіки, зростання соціальної напруженості серед незахищених верств населення тощо. Крім того, в нинішніх умовах, люди, які мають значно нижчий рівень достатків будуть зіштовхуватись з вагомими проблемами соціального характеру як недоступність якісної медицини, освіти тощо.

Державі варто вживати заходів для забезпечення ефективного розподілу доходів між населенням і надання доступу до якісних послуг соціального характеру для всіх верств населення. Такими заходами можуть бути як трансферти незахищеним верствам населення, так і система заходів, спрямованих на зменшення рівня диференціації доходів, відповідно до якої малозабезпечені верстви зможуть акумулювати кошти ефективніше, при цьому маючи підвищену мотивацію для росту свого потенціалу та, в подаль-

шому, створити підґрунтя для становлення та розвитку середнього класу.

При дослідженні можливих шляхів зменшення рівня диференціації доходів варто звернути увагу на процес перетворення доходів населення на його прибутки, важливу роль у якому відіграє оподаткування державою доходів і споживання населення.

У реаліях українського податкового законодавства станом на 2016 рік, всі персональні доходи, зазвичай, оподатковуються податком на доходи фізичних осіб у розмірі 18 % і військовим збором у розмірі 1,5 %, що дає загальне податкове навантаження у розмірі 19,5 % від загального доходу [3].

При цьому, заслуговує на увагу той факт, що ставка є сталою для будь-якого розміру доходів. Враховуючи складну ситуацію з наявним великим тіньовим сектором економіки, в тому числі в розрізі виплати заробітних плат, даний крок може бути виправданим у контексті наповнення бюджету (враховуючи, що на сьогоднішній день надходження від оподаткування фізичних осіб займають важливе місце в структурі доходів бюджету України та складатиме близько 55 млрд грн у 2016 році) [4].

У той же час, розглядаючи проблему з точки зору розподілу податкового навантаження між групами населення та його впливу на диференціацію доходів, можемо прийти до інших висновків, а саме: на будь-яку фізичну особу чи домогосподарство покладається однаковий податковий тягар, що значно впливає на рівень споживання незахищених верств населення та, загалом, не залишає вільних коштів для подальшого розвитку та самореалізації. Що стосується заможніших верств населення, то, навіть при значному рості споживання, у них залишається більше коштів для заощаджень, тим самим даючи їм можливість до подальшого інвестування тощо.

Враховуючи сказане, можна зробити висновок, що відсутність прогресивного оподаткування населення поступового призводить до підвищення рівня диференціації доходів населення, адже сума коштів, що буде знаходитись у власності фізичних осіб буде після оподаткування буде збільшуватись прямо пропорційно. При цьому, відповідно до основного психологічного закону Дж. Кейнса рівень споживання домогосподарств також буде зростати, проте повільніше від рівня доходів [5].

Відповідно до цього, заможніші верстви населення будуть заощаджувати, і потім інвестувати більшу частку своїх доходів, тим самим збільшуючи середній відрив від менш заможних категорій населення та, відповідно, підвищувати рівень диференціації доходів.

Упродовж багатьох років провідні економісти та урядовці світу шукали дієвий механізм, що перешкоджає росту рівня диференціації доходів. У результаті цього одним з варіантів вирішення проблеми стало запровадження прогресивної системи оподаткування населення з наявним неоподатковуваним мінімумом. Тим самим, даючи можливість менш заможним верствам населення дещо збільшити рівень їх майнового благополуччя та дещо захищаючи країну від акумулювання значної частки коштів у руках вузького кола осіб.

Що стосується українських реалій, то розробка та запровадження соціально ефективної системи оподаткування доходів фізичних осіб, з прогресивними ставками податку, в довгостроковій перспективі може поступово негативно вплинути на динаміку росту рівня диференціації населення та допомогти виокремленню самостійного середнього класу в державі.

Варто також пам'ятати, що в Україні, на сьогодні, ситуація з диференціацією доходів і зосередженням коштів у руках обмеженого кола заможних осіб продовжує погіршуватись. І крім оподаткування, на це впливає ряд різних чинників, серед яких можна виокремити затяжну фінансову кризу, низький рівень заробітних плат, обмеженість можливостей для альтернативного заробітку для малозабезпечених верств населення, стрімкий ріст цін, великий розмір тіньового сектору тощо.

Тому, поряд з розробкою нової податкової стратегії, державі варто здійснювати комплекс заходів спрямований на поступове подолання політичної та економічної кризи, зменшенню тіньового сектору економіки, підвищенню соціальних гарантій для населення тощо.

### **Література**

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2009. — 711 с.
2. Investopedia [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/i/income-inequality.asp>
3. Податковий кодекс України : за станом на 1 серпня 2016 року / ВРУ // Офіц. вид. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2011. — Ст. 112.
4. Бюджетний щоденник на 2016 рік [Електронний ресурс], Офіс з економічного та фінансового аналізу у Верховній Раді України — 2016. Режим доступу: <http://rada.gov.ua/uploads/documents/36178.pdf>
5. Keynes, J. M. The General Theory of Employment // Quarterly Journal of Economics, 1937. — № 51. — P. 209–223.